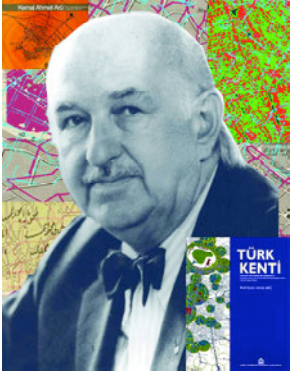

Mehmet Rifat Akbulut,
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Kemal Ahmet Arû ve Misyon Kuşağı

Resim: 1

Bir mimar ve şehirci, seçkin bir teknokrat, eğitimci, kuramcı ve uygulayıcı olarak Ord. Prof. Kemal Ahmet Arû, Cumhuriyet'in ilk teknik kadrolarını oluşturan kuşağın mimarlık ve şehircilik alanında en önde gelen isimleri arasında tartışmasız özellikli bir yere sahiptir: Birleşmiş Milletler adına uzmanlık, uluslararası yarışmalarda kazanılmış çeşitli ödüller ya da jüri üyelikleri, uluslararası kuruluşlardaki görevler. Kemal Ahmet Arû'nun uzun yaşamı ve mesleki çalışmaları aynı zamanda Türkiye dışına da taşan uluslararası bir şahsiyetin zengin ve parlak kariyerinin de örneğini sunar. Nitekim, geniş bir yelpazeye yayılan çalışmalarının çeşitliliği içinde yaptığı her işe değer katan niteliklerinin uluslararası alanda da kabul, takdir ve teyit ifadesi olarak Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı UNESCO tarafından "dünya mimar ve şehircileri için bir referans kaynağı" tespitiyle doğumunun 100. yılına rastlayan 2012'de uluslararası alanda anılmasına karar verilmiştir (Resim 1).

Türkiye planlama tarihi bir oyun olarak değerlendirildiğinde, bu oyunun, seansları yani dönemleri, oyuncularını, bahisleri, bahisçileri, hileleri, kasası v.b. olduğu görülür. Bu oyun içinde "Joker" olarak da adlandırılabilir kimi oyuncular zamanı geldiğinde oyunun gidişatını da etkilemişlerdir. Bu oyuncular her zaman karizmatik olmasalar da hep aktör olarak kalmayı başarmışlardır (Akbulut, Demirtaş Gökçen, Gökçen, Tekkökoğlu, Ünsal, 1992; 93). Kemal Ahmet Arû da, şüphesiz, Cumhuriyet dönemi planlama tarihinin aktörlerinden biridir. Kemal Ahmet Arû'nun mimarlık kökenine, nitelikli mimari uygulamalarına ve hemen hiçbir örgün şehir planlama eğitimi almamış olmasına karşın, mimarlık uygulamalarından çok uygulamacı-kuramcı bir şehircilik uzmanı ve araştırmacı-eğitimci kimliğiyle öne çıktığı görülür.

Kemal Ahmet Arû'nun da içinde yer aldığı ve yoğun üretimiyle eserlerine katkıda bulunduğu bir anlamda "ülkeyi inşa eden kuşak", Cumhuriyet sonrası ülkenin çeşitli alanlardaki teknik-fiziksel altyapısını inşa etme görev ve sorumluluğunu yüklenmişti. Diğer bir ifade ile ve tam anlamıyla bir "misyon kuşağı" idi. Bu döneme ilişkin bir değerlendirmede, "erken cumhuriyet mimarlarının ileriye dönük iyimserliği, enerji ve heyecanı hala beni etkiliyor" (Bozdoğan, 2002; 24), ifadesinde belirtildiği gibi; bir ideali gerçekleştirmeye çalışan öncü bir kuşağın saygın bir üyesi olarak Kemal Ahmet Arû da

Resim: 1

Kemal Ahmet Arû, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nün kuruluşunun 25. yılı için hazırlanan bir kolaj-portresi (Kaynak: Akbulut, 2008).

içinde yer aldığı bu gurubun en üretken ve çok yönlü mensuplarından biri olarak, eğitimden, uygulama, araştırma ve yazarlığa uzanan çok yönlü, geniş ilgi ve uğraşlarıyla kuşağının “misyonunu” herhalde en iyi ifade eden ve taşıyan kişiliklerinden biriydi.

Kemal Ahmet Arû'nun çalışmalarının da şüphesiz öncelikle kendi kuşağı içinde değerlendirilmesi doğru bir yaklaşım olacaktır. Mimarlık ve şehircilik alanında Cumhuriyet'in Osmanlı'dan devraldığı çok sınırlı kadro içinde başlıcaları Mimar Kemalettin, Mimar Vedat Tek, Celâl Esad Arseven, Osman Nuri Ergin ve her ne kadar asıl mesleği gazetecilik ve yazarlık olsa da şehircilik konusunda kendi kendine edinilmiş bir birikime dayanarak Falih Rıfkı Atay olmak üzere bunlara eklenebilecek (*adları burada unutulmuş olabilecek*) birkaç isim daha ancak sayılabilir. Cumhuriyet'in bu alanda kendi yetiştirdiği ilk önemli kadro birikiminin “Akademi”nin ünlü 1928 mezunları ile başladığı söylenebilir. Sedat Hakkı Eldem, Seyfi Arkan, Şevki Balmumcu, Burhan Arif Ongun, Zeki Sayar, Kenan Mortaş gibi daha 1930'lu yıllardan itibaren Türkiye'nin mimarlık ve şehircilik düşüncesi ve uygulamalarını biçimlendirecek bir grup önde gelen, öncü ve bir anlamda “şöhretler topluluğu” ardından, Kemal Ahmet Arû da bunu izleyen Suat Nirven (1932), Affan Lügal (1933), Behçet Ünsal (1933), Rebiî Gorbun (1934), Leman Tomsu (1934), Emin Onat (1934), Orhan Safa (1935), Kemali Söylemezoğlu (1935), Ahsen Yapanar (1936), Asım Mutlu (1936), Eyüp Kömürcüoğlu (1937), Halit Femir (1937) gibi sonraki 1930'lar kuşağının önde gelen isimleri içinde yer alır.

Türkiye’de Çağdaş Kentin İnşası ve Kemal Ahmet Arû

Kemal Ahmet Arû, Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (şimdiki Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) Mimarlık Şubesi'nden 1937 yılında mezun olur. Üç yıl sonra da 1940'da Yüksek Mühendis Mektebi'nde (1944'den sonra İstanbul Teknik Üniversitesi) mimari asistanı olarak mesleki yaşamına adım atar. Daha 1940'lı yıllardan itibaren Kemal Ahmet Arû, yoğun bir şehircilik uygulama faaliyeti içinde yer alacaktır. Asistan olarak göreve başlamasının ertesi yılı, 1941'de ilk yazılı eserini Türk Hamamları üzerine hazırlayan genç bir meslek adamı ve akademisyenin, 1944 yılında Isparta İmar Planı ile başlayan bu yoğun çalışma ve üretim içinde daha 1950 yılına gelmeden mimari proje ve uygulamalar yanı sıra müellif olarak yirmiye yakın imar planını tamamlaması, aslında şaşırtıcı bir ilgi ve bilgi alanı genişlemesini de göstermektedir. Arû'nun meslek yaşamında İTÜ'de birlikte proje derslerini yürüttüğü Clemens Holzmeister ile şehircilik derslerine girdiği Prof. Gustav Oelsner'le olan ilişkilerinin belirleyici etkisinden söz edilebilir. Kemal Ahmet Arû'nun şehirciliğe yönelmesi ve bu alanda uzmanlaşmasında kendisinin de hatıralarında belirttiği gibi 1943-1949 arası derslerinde yardımcılığını yapmış olması dolayısıyla Prof. Gustav Oelsner'in etkisi önemlidir. Oelsner, aynı zamanda, 1943-1948 arası Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Fen Heyeti'nde İmar Baş Müşaviri'dir ve kendisinin müellifi olduğu 1/2000 Kayseri İmar Planı detay planlarını Kemal Ahmet Arû'ya hazırlattırır. Planlar 1946'da tamamlanacaktır (Arû, 2001; 45). Oelsner, Arû'nun ifadesiyle, “Anadolu kentlerini tanıması, sorunlarını öğrenip, çözüm önerileri hazırlaması için kendisini imar planları hazırlamaya yöneltir; hatta, Arû'ya II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında şehircilik çalışmalarını yönettiği kendi şehri Hamburg'da bir şehircilik ihtisası fırsatı sağladığı gibi, şehir çevresindeki boş bir alanda da toplu konut projeleri hazırlattırır (Arû, 2001; 47). Oelsner, aynı zamanda o dönemde Türkiye'de eğitimci ve uygulamacı olarak çalışan

Alman mimar ve şehirciler arasında tarihsel ve doğal değerler ile Anadolu'nun yerleşme kültür ve mirasının korunması konusunda daha duyarlı bir uzman olarak belirir. Mevcut şehir dokularına ağır müdahalelerde bulunmadan yapılacak bir şehircilikten yanadır (Oelsner, 1946; 131-134). Bu değerlerin dönemin Türkiye'sinde uygulama üzerinde ne ölçüde etkili olduğu tartışmalı olsa da, en azından Oelsner'in yakın çevresinde paylaşılmış olduğu düşünülebilir.

Kemal Ahmet Arû da "babam" olarak nitelediği Gustav Oelsner'in 1956'da vefatı üzerine yazdığı bir yazıda kendisiyle ilgili şu ifadeler yer verir; "Nafia Vekâleti'nin de şehircilik müşaviri olarak çalıştığı bu zamanda, Fakülteye iki haftada bir gelir, her defasında arada memleketimizin bir köşesine seyahat etmiş, bir çoklarımızın da tanımadığı yerleri görmüş, oraların bir çok şehircilik problemleri ile meşgul olmuştur. Bu seyahatleri takip eden derslerinde daima Anadolu şehirlerinden bahseder, yeni gördüğü köy ve kasabaları büyük bir heyecanla anlatır, bu küçük şehirlerin meselelerini bir ehemmiyet sırasına göre öğrencilerine izah eder, yaptığı tavsiyeleri sayar, hepimiz büyük bir heyecanla kendisini dinlerdik. Onun en kuvvetli tarafı, şehircilik mevzularını izah ederken, karşısındakine büyük bir heyecanı aşılacak hususundaki kudreti idi. Onu dinleyip de bu mevzulara karşı bir âlâka duymamak imkânsızdı" (Arû, 1956; 154).

Böylelikle, Kemal Ahmet Arû özellikle 1940'lı yıllarda bir yandan üniversitede akademik faaliyetlerini sürdürürken, Türkiye'de imar planlaması alanında faaliyet gösteren başlıca müteahhit isimlerden de biri olacaktır (Tekeli, 1980; 84). Kemal Ahmet Arû'nun şehircilik çalışmalarının başlıca iki temel ve belirgin özelliğinden söz edilebilir. Öncelikle şehirciliği estetik ağırlıklı bir uygulamadan daha bilimsel temelli, araştırma, kestirim, hesaplama dayanan bir alana taşımaya çalışan isimlerden, diğer bir ifadeyle, Türkiye'de analitik ve bilimsel kent planlamasının hem uygulamacı hem de düşünce ve eğitim alanındaki öncülerindendir biri olduğu görülür. 1940'lı yıllardaki ilk kent planlama çalışmalarından itibaren analitik etüdler ve bilimsel kestirime dayanan bir planlama anlayışını geliştirir ve savunur.

Örneğin, Arû'nun Prost Planı ve Prost'un İstanbul'u planlama yöntemine yönelik eleştirileri bilimselliğe dayanan kent planlama anlayışı için belirgin bir örnek oluşturur. Prost'un İstanbul Belediyesi'yle sözleşmesinin sona ermesi sonrası 1952'de yaklaşık üç yıl kadar süreyle İstanbul Nazım Planı sorumluluğunu üstlenen Müşavirler Heyeti'nin bir üyesi olarak Prost Planı'na getirdiği eleştirilerinde belirttiği gibi, "...bir de hiç sayı değeri yoktu...yani ne nüfus var, ne bir şey var...bilmem Haliç'te 300 mavna var diyor" (Arû, 1991); ve yine "1935 senesinde İstanbul plânı için açılan uluslararası bir yarışmaya birçok Alman ve Fransız şehircileri katılmışlar, ancak böyle bir çalışma için gerekli ön hazırlıklar yapılmamış olduğundan, konu, sınırlı bir belge için ve o devrin şehircilik anlamına göre bir güzelleştirme plânı olarak ele alınmıştır. Yarışma sonunda Fransız şehircilik Profesörü Henri Prost, 1936'dan 1951 yılına kadar 15 yıl eksik veri, eksik harita ve idarî müdahalelerle şehir için daha çok güzelleştirmeye yöneltmiş bir çalışma yapmıştır" (Arû, 1963; 147), şeklindeki ifadeleriyle vurguladığı gibi, Prost Planı'nın sayısal değerler içermemesi ve hiçbir suretle şehrin analitik bir çalışması yapılmadan hazırlanmış olması yönündeki eleştirileri bu konudaki düşünce ve yaklaşımını da oldukça iyi özetlemektedir. Benzer

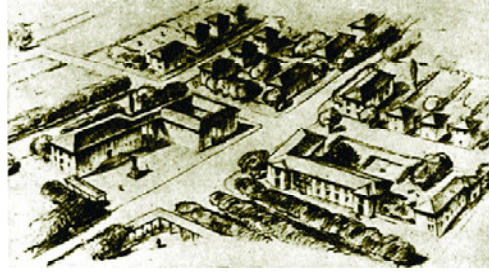
şekilde, 1950'lerin sonlarında Piccinato'nun sağlıklı bilimsel verilere dayanmayan yüzey- sel yaklaşımını ve nüfus kabullerini de “maalesef yine yeter çevre rejyon verileri mevcut olmadan ekonomik, sosyal ve endüstriyel veriler tam olarak tesbit edilmeden bazı kabullerle şehir nüfusunun 20 yılda 4 milyona erişeceğini tasarlamış, buna göre şehir çevrelerinde geniş iskân alanları teklif etmiştir” sözleriyle eleştirir (Aru, 1963; 147).

Kemal Ahmet Aru'nun da ısrarlı bir izleyicisi ve uygulayıcısı olduğu bu anlayışın giderek 1950'lerden sonra ve özellikle 1960'lı yıllarda İller Bankası tarafından olgunlaştırılan kapsamlı planlama yönteminin de hazırlayıcısı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1940'lardaki imar planları açıklama raporları bir anlamda İller Bankası'nın da çabalarıyla yerleşen ve Türkiye kent planlama pratiğinin günümüzde de başlıca özelliklerinden birini oluşturan analitik etüd ve buna bağlı kapsamlı planlama yaklaşımının da öncüleri ve habercileridir.

Erken Cumhuriyet dönemi kent planları mekan organizasyonunun ötesinde doğrudan mekan inşa etme yönünde belirgin bir amaç ve çabayı da gözetir. Açıktır ki, mekan biçimlendirme ve inşa etme kaygısı erken Cumhuriyet döneminin bir vatan ve toplum inşası amacının kentsel alana bir yansımasıdır. Bu anlamda dönemin imar planlarının günümüzdeki planlama pratiğinin yapılaşma haklarının düzenlenmesini öne çıkaran yaklaşımlarından farklı olarak Cumhuriyet'in modern kent inşa etme hedefinde yoğunlaştıkları görülür. 1930'lu ve 1940'lı yıllar yeni toplum ve kentsel çevrenin inşa dönemidir. Nitekim, 1935-1938 arasında Türkiye'de “Bayındırlık Bakanlığı Şehircilik Uzmanı” olarak çalışmış ve bu arada Akademi'de şehircilik dersleri de vermiş olan Alman şehircilik uzmanı Martin Wagner 1938'de şöyle yazmaktadır: “Türk devletinin bu şehir imarı vazifesine sathî bir göz atacak olursak onun aslında «hayatî, iktisadî imar ve kalkınmadan, başka bir şey olmadığını görürüz... Türkiye devletinin İstanbul'da veya Ankara'da, Ereğli kömür havzasında veya Karabük çelik fabrikalarında şehir mütehassısına verdiği yeni vazifeler münasebetile meslekten olmıyan herkes şunu bilmelidir ki şehir imarı ve inşası aslında hayat yaratmak ve iktisat vücude getirmekten başka bir şey değildir” (Wagner, 1938; 21). Dönemin imar planlarında görülen ve bu dönem kent planlarının en ayırt edici ve önemli yanlarından biri olan bu özelliğin kabaca 1960'lı yıllara kadar devam ettiği söylenebilir. Üstelik dönemin modern şehircilik ve mimarlık yönündeki tercihi salt işlevsel gerekçelere de dayanmamaktadır. Modernizmin doğruluk ve toplumu iyi yönde dönüştürme iddiası yanı sıra, modern mimarlık ve şehircilik milli bağımsızlık, gurur ve ilerlemenin de bir ifadesi olarak benimsenmiştir (Bozdoğan, 2002; 23). Bu yönüyle “biçimci-inşacı” olarak tanımlanabilecek erken Cumhuriyet dönemi kent planlamasının fiziksel düzenleme çabası ağır basan ve kentsel tasarım özellikleri oldukça belirgin bir planlama pratiği olduğu görülür (Akbulut, 2011; 72).

Erken Cumhuriyet dönemi kent planlarına eşlik eden ve kimi zaman oldukça ayrıntılı bir şekilde hazırlanmış perspektif ve görünüşlerin işaret ettiği modern kent görünüşleri, kentsel tasarım olarak nitelenebilecek, ayrıntılı kütle ve fizik mekan tasarımları salt bir kentsel mekan düzenlemesinden çok bir kent tasavvuruna işaret eder. Bundan dolayı dönemin imar planlarında rastlanan ve Cumhuriyet'in modern toplum, modern kent idealini yansıtan “nümune” mahalleleri ile şehrin “Hükümet Konağı ya da Cumhuriyet

Meydanı veya istasyon önü” v.b., önemli noktalarına ilişkin kentsel tasarım anlayışındaki perspektif ve görünüşler yoluyla hem yeni kente ilişkin bir imge oluşturulurken, hem de planlama yoluyla mekanın doğrudan biçimlendirilmesi ve inşası amaçlanmış olur (Resim 2, ve Resim 3). Biçimci-inşacı kaygı bir noktada belirleyici-emredici bir tavrı da beraberinde getirecektir. Kamunun fiziksel mekanın üretiminde etkili ve başat bir rol üstlendiği, dolayısıyla, şehir planlarının büyük ölçüde sadece kamuyu ilgilendirdiği bir dönem için bu olağan görülmesi gereken bir durumdur (Akbulut, 2011; 72, 73). Dönemin İmar planlarının

Resim: 2

Resim: 3

Resim: 2

Kemal Ahmet Arû, 1946 Söke İmar Planı'nda Hükümet Meydanı (Kaynak: Arkitekt, 1948, No.9-12, 203-213)

Resim: 3

Kemal Ahmet Arû, 1946 Söke İmar Planı'nda Nümune Mahallesi ve İstasyon Meydanı (Kaynak: Arkitekt, 1948, No.9-12, 203-213)

kimi zaman birbirine benzeyen mekansal tasarım ve görünüşler yoluyla bu tür mekanı biçimlendirici-inşa edici tasavvurlarının ne ölçüde uygulamaya aktarılmış ya da uygulamayı etkilemiş olduğu tartışmalıdır. Bu dönem için dikkat çekici bir diğer husus ise, aynı sıralarda Türkiye'deki mimarlığı etkisi altına almış olan II. Ulusal Mimarlık akımının özellikle perspektif ve görünüşlerde görülen mekan tasarımı ve biçimlendirme çabasında, şehir planlamasını etkilememiş olmasıdır (Tekeli, 1980; 111).

Şüphesiz, bu dönemdeki imar planlarında görülen mekanı biçimlendirici tasarım kaygılarını sadece dönemin inşacı anlayışıyla gerekçelendirmek eksik bir yaklaşım olacaktır. 1930'lu yıllardan itibaren Türkiye'de uygulamacı ya da eğitimci olarak çalışan Avrupalı uzmanların da böyle bir anlayışın yerli plancılar tarafından benimsenmesindeki etkileri göz ardı edilemez. Jansen'in Ankara ve Prost'un İstanbul nazım planlarına eşlik eden etkileyici görünüş ve detay planları bu konuda özellikle söz edilmeye değer örneklerdir. Esasen, bir anlamda “güzel kent” planlama/tasarım anlayışının etkisi ve mirası olarak da görülebilecek, perspektif ve çeşitli görünüşlerle zenginleştirilmiş şehir planlarının XIX. yüzyıl sonlarından itibaren kabaca 1960'lı yıllara kadar dünyada da genel bir kent planlama anlayışı ve sunuş yöntemi olarak yaygın şekilde uygulandığı söylenebilir. Yönetici ve karar vericileri etkileme amaçları göz ardı edilemeyecek bu yöntemin bir şekilde müellifin bilgi ve becerilerini göstermenin bir aracı olarak ek bir görev yükledikleri de açıktır.

Kemal Ahmet Arû'nun da özellikle 1940'lı ve 1950'li yıllardaki imar planlarında fiziksel mekanı biçimlendirme ve inşa etme kaygıları biçimci-inşacı planlama anlayışının bir dizi nitelikli örneklerini ortaya koyduğu tartışılmaz. Gerçekten de, o dönemde gerçekleştirdiği imar planlarındaki görünüş ve kentsel tasarım nitelikli ayrıntı çalışmalarda yerleşmeyi işlevsel bir kent planlama/düzenleme amacının ötesinde duyarlı ve kentsel çevre/yaşamı zenginleştirici bir kaygıyla ele aldığı görülür. Her ne kadar kendisinin de, yaptığı planlarda yer verdiği ayırık ya da bitişik nizamlı, oldukça geniş bahçeli konutlardan oluşan yeni

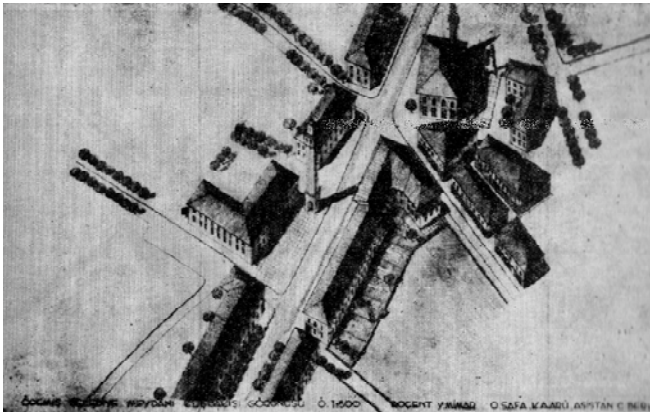
Resim: 4

Kemal Ahmet Aru, Orhan Safa ve Celile Berk'in 1944 Ödemiş İmar Planı'nda Belediye Meydanı (Kaynak: Mimarlık, 1946, No.5-6, 5-10)

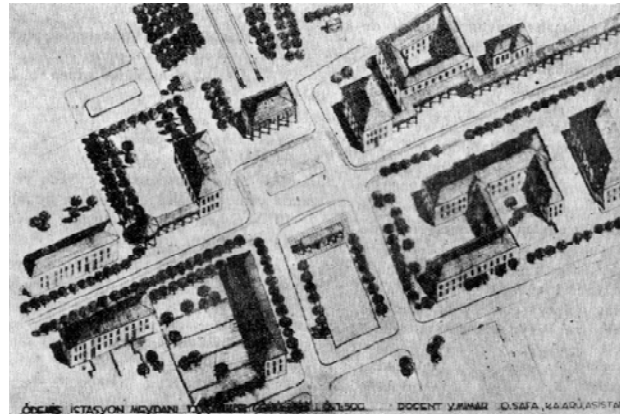
Resim: 5

Kemal Ahmet Aru, Orhan Safa ve Celile Berk'in 1944 Ödemiş İmar Planı'nda İstasyon Meydanı (Kaynak: Mimarlık, 1946, No.5-6, 5-10)

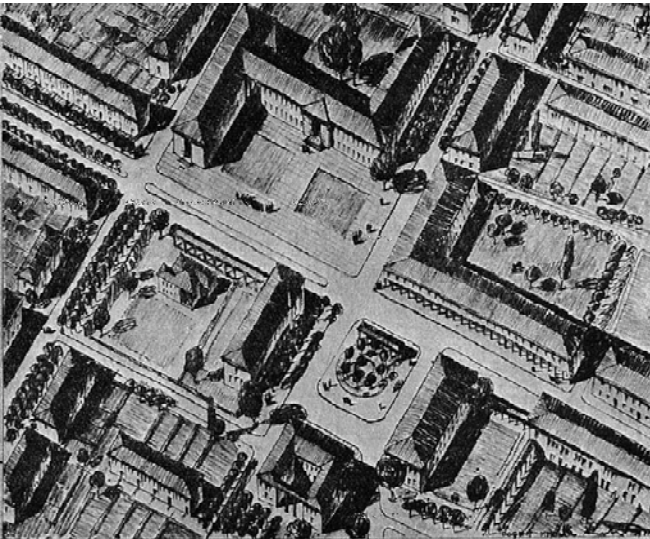
gelişme alanları ya da örnek mahalleler, farklı müelliflerce gerçekleştirilmiş, dönemin imar planlarının “alamet-i farika”larından sayılabilecek standart bir özelliği olsa da, Kemal Ahmet Aru'nun şehir planlarında kendisini perspektif ve görünüşler yoluyla tasarım ölçeğinde daha belli eden bir mekan duyarlığı ve özgün planlama dili oluşturma çabasından söz edilebilir. Bir yönüyle biçimci-inşacı dönem plancının bir yandan da kendi özgün “üslûb”unu, öznel “dil”ini geliştirme çabasına da tanıklık eder. Bu öznel dilin gelişme ya da olgunlaşma süreci 1956'da 6785 sayılı İmar Kanunu'nun giderek standartlaştırıcı etkisiyle de “tip planlar” a doğru hızlı bir değişim geçirecektir. Giderek toplum ve mekan inşası anlayışı terk edilmeye başlayınca bireysel üslûp ve dilin de önemi kalmayacaktır (Akbulut, 2011; 75).

Resim: 4

Resim: 5

Resim: 6

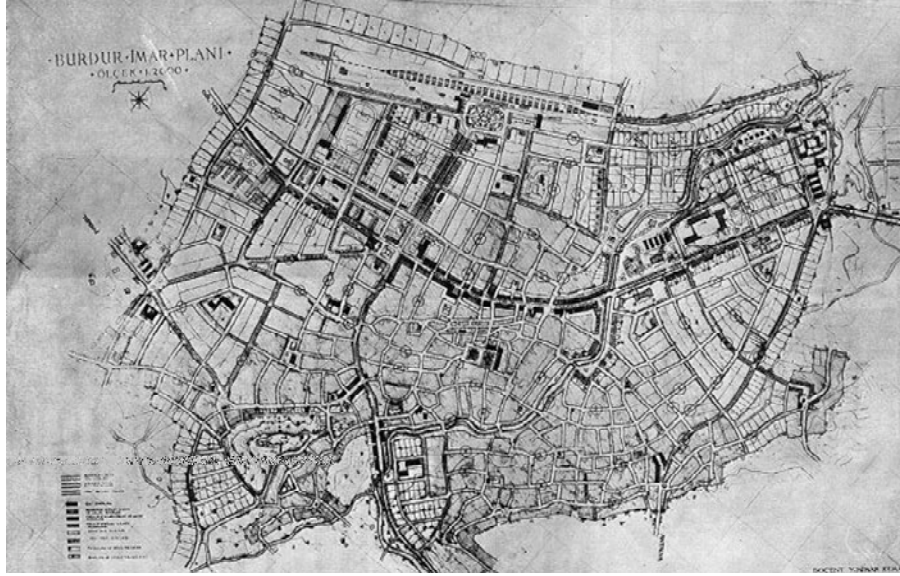
Resim: 6

Kemal Ahmet Aru, 1947 Burdur İmar Planı'nda Hükümet ve Belediye Meydanları (Kaynak: Arkitekt, 1948, No. 5-6, 116-126)

Kemal Ahmet Aru'nun şehir planlama çalışmalarında da biçimci-inşacı yaklaşımın bir dizi nitelikli örnekleri görülmektedir. 1944'de Orhan Safa ve Celile Berk ile birlikte gerçekleştirdikleri ödüllü bir yarışma projesi olan Ödemiş İmar Planı'nda görülen, başta İstasyon Meydanı tasarımı olmak üzere, Hükümet ve Belediye meydanları simetri ve ölçeğin birlikte ele alınmasıyla bir tür incelikli “taşra anıtsallığı” yaratma çabası olarak da değerlendirilebilir (Resim 4, 5), (Arkitekt, 1946). Benzer bir yaklaşım 1947 tarihli Burdur İmar Planı'nda Hükümet ve Belediye Meydanları'nda da görülür. Burada da, çift sıra ağaçlı ve portikli yapıların cephe verdiği bulvarlardan ulaşılan abartısız, ölçekli tören alanı ve biçimci bir meydan tasarımı, küçük bir taşra kentinde adeta Cumhuriyet'in çağdaşlık şıngısı gibidir (Resim 6), (Aru, 1948; 117). Kemal Ahmet Aru'nun bu türden görünüş, perspektif ya da tasarımlarında da aslında önemli ölçüde tekrarlara rastlanır. Her plan için bütünüyle farklı tasarımlardan çok, benzer kütle ve görünüşlere sahip Hükümet Konağı, Belediye, çeşitli resmi yapılar, zemin katları kolonadlı yapı cepheleri, geometrik meydanlar v.b., tekrarlanan öğelerden oluşan düzenlemeler görülür. Diğer bir deyişle, planlarda gerçekte öğeler aynı kalmakta, sadece mekan değişmektedir.

Türkiye'de erken Cumhuriyet dönemi kent planlamasının başlıca sorunsallarından birinin

ağırlıklı olarak kırsal nitelikli bir toplumda şehir planları yoluyla çağdaş kentsel çevre ve kent yaşamının yaygınlaştırılması olduğu görülür. Bu yaklaşımın etkisini kabaca 1960'li yıllara kadar sürdürdüğü söylenebilir. Böylelikle kent planlamasına bir yönüyle çeşitli Cumhuriyet kurumları gibi toplumu uygarlaştırma hareketi içinde bir misyon yüklenmiş olur. Erken Cumhuriyet dönemi kent planları böylelikle kırsal bir toplumda kentleşme ve kentleşme şıngası görevi üstlenirken, kırsal yaşamın kimi gerekleri ve gerçekleri de dönemin imar planlarına

Resim: 7

Resim: 7 çeşitli şekillerde yansıyacaktır. Kemal Ahmet Arû'nun 1947 Burdur İmar Planı Raporu'ndaki "... şehre gidecek köylüler Hastane Caddesi'ni takip ederek mallarını zahire pazarına getirecek ve bu suretle koşulu vasıtaları, hayvan sürüleri ve yüklerde şehrin merkezini işgal etmeden yolları kirliletmeyen gidecekleri yere vasıl olabileceklerdir" (Resim 7) (Arû, 1948: 118), ifadesi aynı zamanda dönemin şehir planlamasının kent planlarında ne tür kullanıcılar ve hangi koşulları göz önünde bulundurması gerektiği açısından oldukça ibret verici bir gerçekliği vurgulamaktadır.

Erken Cumhuriyet dönemi kent planlamasında eski kent-yeni kent ikilemi başlıca sorun-sallardan biri olarak öne çıkar. Bu konuda da Oelsner gibi yabancı uzmanların yaklaşımları en azından bir kuşak yerli planlama düşüncesi ve pratiğini etkilemiş görünmektedir. Bu dönemin planlarında dikkat çeken ortak özelliklerden bir diğeri de eski kent dokularına sınırlı müdahalelerle yetinilirken, bunun yanında çağdaş bir kent oluşturma çabasıdır. Nitekim, Oelsner bir yazısında şöyle der: "Memlekette halli en zor meselelerden birisi de eski şehirler meselesidir. Eski şehirleri olduğu gibi bir müze halinde muhafaza etmek ve yenilerini yanlarına eklemek fikri ortada dolmaktadır. Ne müthiş bir anlayışsızlık! Evet, eski şehirlere yeni mahalleler ilave edilebilir. Fakat eski şehirler, hiç olmazsa seyri sefer, ticaret ve reprezentasyon bakımından en iyi şehircilik kuruluşlarına sahiptirler. Şu halde, çok zamanlar eski şehirleri islahattan başka çare kalmaz. Bir çok hallerde bu islah yolsuzluktan veya gayri sıhhi vaziyetten kurtarmak değil, daha ziyade eski şehri modern seyrüsefer şartlarına uyandırmaktır. Şayet şehirler kendileri de bizzat inşaat yaptırmaya başlarsa, bu hal daha hızlı bir tempo ile yürür. Ancak bu suretle hakiki islah ve gelişme sayesinde şehirlerin imarı başlamış olacaktır...Düsturumuz şu olacaktır: Eski, eğer yüksek bir kültürü temsil ediyorsa, muhafaza edilecektir! Yeni ve nümune olacak şekilde iyi mahalleler yapılacak ve yeşilliklerle sarılı, bahçelerle süslü Siedlunglar kurulacaktır. Böylece gelecek nesiller bize medyunu şükran olacaktır" (Oelsner; 1945: 71-72).

İlginçtir ki, 1930 ve 1940'lı yıllarda Türkiye'deki yabancı, özellikle Alman uzmanlar

Resim: 7
Kemal Ahmet Arû, 1947
Burdur İmar Planı, 1/2000
(Kaynak: Arkitekt, 1948,
No.5-6, 116-126).

Resim: 8

Resim: 8
Kemal Ahmet Aru, Rebii Gorbon.
Alman "Siedlung" (Bahçe şehir)
planlamasının Türkiye'deki en yetkin
örneklerinden Levend 4 Mahallesi
(1947-1952). Genel görünüş
(Kaynak: Arkitekt, 1952,
No: 9-10, 174-181)

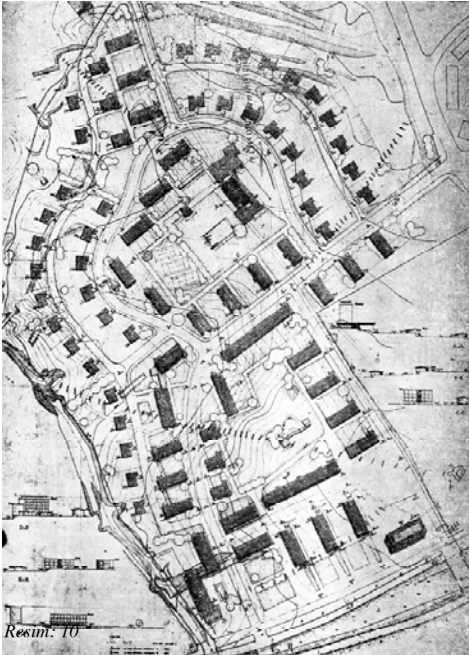

Resim: 9

Resim: 9
Kemal Ahmet Aru, Levend 4 Mahallesi
(1954-1956). Perspektif görünüş
(Kaynak: Arkitekt, 1956,
No: 3, 140-153)

Resim: 10
Kemal Ahmet Aru, Levend 4 Mahallesi
(1954-1956). Vaziyet planı
(Kaynak: Arkitekt, 1956,
No:3, 140-153)

Resim: 10

Resim: 10

arasında, sürdürülen dönemin başta Arkitekt dergisi gibi çeşitli yayın organlarındaki kuramsal tartışmalara yerli plancılar pek katılmamışlardır. Şüphesiz bu tartışmaların yerli plancılar arasında hiç yankı bulmadığı anlamına da gelmemektedir. Bununla birlikte, henüz sayı ve deneyim açısından cılız denebilecek yerli kadroların hemen bütün dikkat ve çabalarını yeni toplum ve kent inşasına yönelttikleri açıktır.

Çağdaş kentsel çevreler ve yaşam alanları inşa etme yönünde Alman "bahçe şehir", "siedlung" anlayışı erken Cumhuriyet dönemi şehirciliğinin temel ilham kaynaklarından biri haline dönüşür ve dönemin yerli uzmanları arasında genel bir mutabakatla kabul görürken, Kemal Ahmet Aru bu türün Türkiye'deki şüphesiz en nitelikli örneklerinden bazılarını da gerçekleştirme şansı bulur. Kemal Ahmet Aru'nun mimarlık ve şehircilik bilgi ve becerilerini bir araya getirdiği uygulamaları arasında konut alanları ya da mahalle ölçeğinde yerleşme planlama ve tasarımlarının özellikli bir yeri vardır. 1948'de Rebii Gorbon ile birlikte gerçekleştirdikleri I. Levent Mahallesi planı ve tasarımı Alman bahçe

şehir "siedlung" anlayışının belirgin bir yansımasını oluştururken, 1954 tarihli IV. Levent Mahallesi'nde uluslararası modernist etkilerin çok daha belirgin olduğu görülür (Resim 8, 9, 10). Bununla birlikte üslup farklarına rağmen, her iki planda da modern, çağdaş bir toplum yaratma niyet ve hedefi öncelikli ve açıktır. Kemal Ahmet Aru, nitekim, IV. Levent Mahallesi için toplumsal niyet ve hedefleri ortaya koyan şu ifadeleri kullanacaktır: "Her halükârda, 4. kısım "Levent İskân Sitesi" ismini verdiğimiz bu yeni sitede yaşayacak kimseler bu bölgenin her türlü meseleleri (sosyal, estetik, idari, mali) maledilmiş olmalı ve burada yaşayacak lokal kitlenin bütün bu problemler karşısında heyecan duyması temin edilmelidir. Ancak bu suretle modern cemiyet imar edilebilir ve mamur olan bir site bakımlı tutulur ve korunabilir. Bu suretle belirtilecek idari bir imar organizasyonu halkın kendi davalarını halletmek arzusu üzerinde doğrudan doğruya müessir olacak ve bu şekilde cemiyet fikri de inkişaf edecektir" (Aru, 1956: 143).

Bununla birlikte, erken Cumhuriyet dönemi ve 1950'lerde Türkiye'deki mimarlık ve şehircilik uygulamaları ve modernist

mimarlık genel anlamda planların kentlerin sosyal yapıları göz ardı edilerek homojen bir orta sınıf varsayımına göre yapıldığı (Tekeli, 1980; 90,91) ve özellikle 1950'lerde Türkiye'de modern mimarinin ülkenin kendi iç dinamikleriyle modern bir topluma dönüşmesinin doğal sonucu değil, arzulanmış ama henüz mevcut olmayan bir modernliğin zorlama temsili olduğu yönünde eleştirilere maruz kalmıştır (Bozdoğan, 2002; 318). Örneğin, Wagner, Türk şehirlerinde %60'ın darlık içinde yaşarken, konutların %6'sının müreffeh kesim için inşa edildiğinden söz eder (Bozdoğan, 2002; 243). Bu dönemde Türkiye'de konut üretimi de Batı ile karşılaştırıldığında son derece mütevazı sınırlar içinde kalır. Örneğin, 1938'de Türkiye'de toplam konut üretimi 14.178 iken, 1920'lerde sadece Frankfurt'ta yılda 15.000 konut üretilmektedir. 1923-1938 arasında Türkiye'de inşa edilen toplam konut sayısı 73.279 olur (DIE, 1995), (Bozdoğan, 2002; 243). Açıkça ki, mimarlık ve şehircilik alanında tüm modernizm çabalarına ve denemelerine, önemli bir konut açığına ve üstelik Martin Wagner ve Bruno Taut gibi Weimar Almanyası'nın başarılı toplu konut uygulamalarının ardındaki kimi önemli isimlerin varlıklarına rağmen, Türkiye'de Batı Avrupa'nın prefabrike, endüstriyel konut üretim teknikleri ve bu yolla kentsel çevreler inşasına yeterli ilgi gösterilmemiş olması dönemin ciddi bir eksikliği olur. Nitekim, Kemal Ahmet Arû da Rebiî Gorbon ile birlikte gerçekleştirdikleri Levend I Mahallesi için bu eksikliğin bilincinde olarak şu ifadeleri kullanacaktır: "İkinci Dünya Harbi'nden sonra, mesken bühranını tahfif için Türkiye Emlâk Kredi Bankası, İstanbul'da «Levend» çiftliği arazisinde 391 evden ibaret olan bu mahalleyi tesis ve inşa etmiştir. Levend Mahallesi, her ne kadar bu gün Avrupa'da tatbik edilen, toplu mesken inşaatı prensiplerine tamamen uymuyorsa da, 391 aileyi iskân etmesi bakımından mesken darlığına bir yardımcı olmuştur" (Arû, 1952; 174, 175).

Modern ve işlevselci planlamanın gelişmekte olan ülkelerde yerleştirilmesinde yabancı uzmanların etkisi ve bu uzmanların gelişmiş Batı modernitesini gelişmekte olan ülkelerin koşullarına uyarlama ihtiyacı ve çabaları üzerine oldukça zengin bir yazın bulunmaktadır (Verdeil, 2009; Bromley, 2003, Bozdoğan, 2002). Bu çerçevede, örneğin, Fransız uzmanlar kendi kolonilerinde Fransız planlama geleneğinin, Doxiadis gibi uzmanlar ise, gelişmekte olan ülkelerde Amerikan planlama yaklaşımlarının taşıyıcısı olarak bu düşüncelerin yaygınlaşması ve benimsenmesine katkıda bulunurlar (Verdeil, 2009; Bromley, 2003). Erken Cumhuriyet dönemi ve sonrasında, hatta 1970'li yıllara kadar, Türkiye'de çeşitli ölçek ve düzeyde mekansal planlamanın kurumsallaşmasında, uygulama ve düşünce hayatında yabancı uzmanların değişen oranlarda etkileri olmakla birlikte Kemal Ahmet Arû'nun da içinde yer aldığı "Misyon Kuşağı"nın öncü çabalarının işlevselci modernist ilkelere dayalı yerli bir planlama ekolünün oluşturulmasındaki katkıları göz ardı edilemeyecek orandadır. Böylelikle Türkiye, bu kuşağın değerli çabalarıyla da kurumsal yapısından, mevzuatına, uzmanlık ve uygulama tanımlarından, eğitimine, gösterim ve çizim tekniklerine kadar oldukça özgün bir planlama yapısı daha doğrusu bir "ekol" geliştirmeyi başarır.

Türkiye'de şehir planlamasının emekleme aşamasında Kemal Ahmet Arû'nun göz ardı edilemeyecek katkılarda bulunduğu alanlardan bir diğeri de planların çizim ve sunum biçimleridir. Öyle görünmektedir ki, Türkiye'de şehir planlamasının bu erken döneminde planların belirli bir ifade ve gösterim standardına kavuşmasında Kemal Ahmet Arû da ciddi katkılarda bulunmuş ve çaba göstermiştir. Nitekim, bu yönde, Gündüz Özdeş'le bir-

likte 1955’de yayınlanan “İmar Planlama Çalışmaları Çizim Tekniği” başlıklı bir eser de hazırlar.

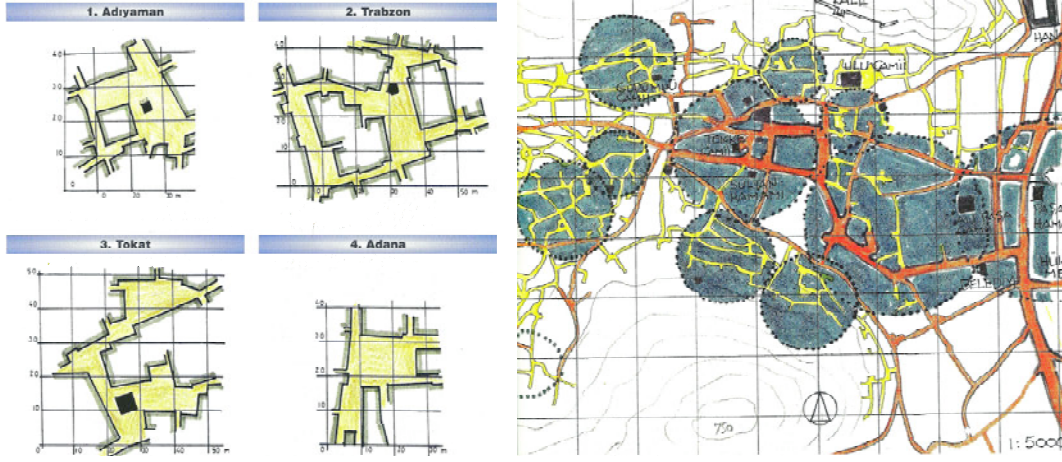
Türk Kenti

Kemal Ahmet Aru’nun yaşamının büyük kısmını geçirdiği ve kendi alanında biçimlenmesine katkılarda bulunduğu XX. yüzyılın sonlarına doğru en önemli yazılı eseri olan “Türk Kenti” kitabını yayımlar. Eserleri arasında şüphesiz “Türk Kenti”nin özel ve ayrıcalıklı bir yeri vardır. “Türk Kenti” eseri bir yönüyle Kemal Ahmet Aru’nun uzun ve verimli mesleki yaşamı ve deneyimlerinin de olgun bir birikimi ve “hülasası” gibidir. Gerçekten, kendisi de bu çalışmasının 1940’lı yıllardan başlayarak gerçekleştirdiği bir dizi şehir planlama çalışması sırasında derlediği bilgi, belge ve gözlemlerin değerlendirilmesine dayandığını belirtir (Aru, 1998; 288).

“Türk Kenti” bir anlamda Sedat Hakkı Eldem’in “Türk Evi” çalışmasının ve düşüncesinin de bir uzantısı ve tamamlayıcısı gibidir. Sedat Hakkı Eldem’in gelenek-selden yola çıkarak adeta misyon olarak incelediği ve geliştirmeye çalıştığı ulusal bir konut tipolojisi oluşturma çabasının kentsel ölçekte bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Sedat Hakkı Eldem “Türk Evi” çalışmaları ve kuramıyla göz ardı edilmiş bir geleneği, geleneksel Osmanlı-Türk Anadolu konutunu sistematik bir yöntemle inceleme ve belgeleme yoluyla hem bir kültürel mirasın korunma ve değerlendirilmesine, hem de bu yolla ulusal bir kimlik inşasına katkıda bulunmaya çalışır. Bu konudaki ısrarlı çabaları her ne kadar Türkiye’de bazı eleştirilerle karşılaşmış olsa da yine de bu alandaki kuramsal çalışma ve geliştirdiği tanım ve sınıflandırmalar hem Türkiye, hem de uluslar arası alanda genel bir kabul görür.

Sedat Hakkı Eldem’in “Türk Evi” tanımının bir belgeleme çalışması ötesinde belirli bir iddiaya dayandığı açıktır: “Sedat Hakkı Eldem modernist tasarım pratiklerini içselleştirmenin onları yerlileştirmekten geçtiğini ilk farkedene olmuştur” (Tanyeli, 2001, 29). Sedat Hakkı Eldem, ev türlerini bölgelere bağlı olarak 7 temel gruba ayırır; Karadeniz, İstanbul ve Marmara, Ege, Akdeniz, Orta Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu. Sedat Hakkı Eldem’in çok açıkça söylediği Türk Evi Türk Ulusu’nun evidir. Türkiye Cumhuriyeti’nde, kendi malzemesiyle, Türk yapı usullerine uygun olarak yapılmalıdır. Türk Evi her ne kadar farklı bölgelerde farklı yorumlarla yapılsa da, bir bütünsellik içinde olmalıdır. İnşa etmeye çalıştığı sadece bir yapı olarak algılanmamalıdır, inşa etmeye çalıştığı aynı zamanda bir “biz”dir. Ancak, bu “biz inşası “onlara” tamamen kapalı değildir. Kültürel mirasa sahip çıkma isteği, gelenekler, öncüsü olduğu milli mimari seminerleri kendi kimlik inşasıdır” (Tanyeli, 2001). Bu ifadeler aslında tam da “geleneğin inşası” olarak tanımlanan düşünceyi yansıtmaktadır.

Bu çerçevede Sedat Hakkı Eldem’in “Türk Evi” ile Kemal Ahmet Aru’nun “Türk Kenti” arasındaki ortak payda görünen benzerliklerden daha fazladır. Kemal Ahmet Aru da Türk Kenti’ni Karadeniz, Marmara, Ege, Akdeniz, İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu olmak üzere öncelikle Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesine göre sınıflandırır. Bu yaklaşım benzerliği, Sedat Hakkı Eldem’in “Türk Evi” gibi, “Türk Kenti”nin ve giderek genel yerleşme kültürünün de her şeyden önce iklimin bir fonksiyonu olduğu yönündeki

Resim: 11

Resim: 12

ortak kabulün bir ifadesidir. Kemal Ahmet Arû'nun "Türk Kenti" de benzer şekilde bilimsel yöntemlere dayalı bir envanter çalışması olduğu kadar aynı zamanda bir kimlik ve kültürel keşif çabasının izlerini taşır. Bu yönüyle, Arû'nun "Türk Kenti" eseri ve tanımının anlam bağlamı açısından oldukça geç kalmış bir çalışma olduğu da düşünülebilir. Çalışmanın özellikle analitik yönüyle ait olduğu anlam bağlamı bir ölçüde erken Cumhuriyet döneminin ulus inşası değerlerini yansıtmaktadır.

Fakat, Arû'nun "Türk Kenti" iki noktada Eldem'in "Türk Evi"nden ayrılır. Öncelikle "Türk Kenti" Türkiye sınırları içinde geçerli bir tanımlama olarak ortaya konulur. Türk Kenti, Türkiye'ye aittir, Osmanlı coğrafyasına yaygınlaştırılmaz. Benzer şekilde "Türk Kenti", "Türk Evi" gibi aynı zamanda geleceğe yönelik bir tasarım ve tasavvur şeklinde de ortaya konulmaz. Zamansal geçerliği de sınırlanmıştır. "Türk Kenti", Türkiye'dedir ve geçmişe aittir. Ancak bu kabuller Türk Kenti'ni işlevsizleştirmemektedir. Kemal Ahmet Arû'ya göre geleneksel Osmanlı-Türk kent dokuları yeniden üretilemezler ama işlevsel olarak hala değer taşımaktadırlar ve bunun için korunmaları gerekir. Geleneksel Osmanlı-Türk kent dokuları kendilerini var eden ve biçimlendiren bağlam ve koşullar yok olmuş olsa da hala yeni kent planları için öğretici olduğu kadar ilham ve esin verici olabilirler. Dolayısıyla, biçimsel ve kültürel işlevleri devam etmektedir.

Kemal Ahmet Arû'nun "Türk Kenti" tanımını sadece iklime dayalı bazı tasarım özellikleriyle ilişkilendirmez. Aynı zamanda Anadolu'nun son derece özgün tarihsel birikimi, toplumsal yapı ve kültürüyle de gerekçelendirmeye çalışır. Türk Kenti kitabının giriş bölümünde "Eski Türk Mahallesinin Sosyal Düzeni" başlığı altında şöyle der: "Eski Türk kentlerinde iskan birimi olan mahalle, 20. yüzyılın başlarına kadar hep aynı düzen prensiplerini korumuş ve Osmanlılar'a ait sosyal düzenin verilerine esas olmuştur" (Arû, 1998; 12). Eserde özgün nitelikleri unutulmaya yüz tutmuş bir toplumsal ve mekansal birim olarak "mahalle"ye yapılan vurgu salt bir kentsel analiz yöntemi ötesinde geleneksel "Türk Kenti"nin mekansal yapı özelliklerini açıklayıcı ayrı bir anlam ve öneme işaret etmektedir.

Kemal Ahmet Arû'nun çalışması sadece konusu açısından değil, ama çalışmada

Resim: 11

Türk Kenti kitabında Kemal Ahmet Arû'nun el çizimi, karşılaştırmalı bir kentsel doku analizi (Kaynak: Türk Kenti, 1998, 241)

Resim: 12

Türk Kenti kitabında Kemal Ahmet Arû'nun bizzat kendisi tarafından elle hazırlanmış ve renklendirilmiş bir geleneksel kent dokusu örneği: Tokat tarihi kent merkezi. (Kaynak: Türk Kenti, 1998, 261)

Kemal Ahmet Aru'nun İmar Planlaması ve Şehircilik Ölçeğindeki Uygulamaları

- 1944 Isparta İmar Planı - 250 ha
- 1945 Kayseri İmar Ham - 1000 ha
- 1945 Ödemiş İmar Planı - 287 ha
- 1946 Boğazlıyan İmar Planı - 160 ha
- 1946 Tekirdağ İmar Planı - 300 ha
- 1946 Söke İmar Planı - 280 ha.
- 1946 Malkara İmar Planı - 120 ha
- 1947 Babaeski İmar Planı - 260 İra
- 1947 Bandırma İmar Planı - 280 ha
- 1947 Gönen İmar Planı - 200 ha
- 1947 Finike İmar Planı - 80 ha
- 1947 Burdur İmar Planı - 220 ha
- 1947 Serik İmar Planı - 80 ha
- 1947 Biga İmar Planı - 330 ha
- 1947 Tokat İmar Planı - 400 ha
- 1947 Kars İmar Planı - 400 ha
- 1947 Turhal İmar Planı
- 1948 I. Levent Mahallesi Planları 400 konut
- 1948 Gaziantep İmar Planı - 1000 ha
- 1948 Izmit İmar Planı
- 1950 Üsküdar Koşuyolu Mahallesi tanzim Şehircilik planı (25 ha) 480 konut
- 1952 İzmir İmar Planı
- 1954 IV. Levent Mahallesi Planları 420 konut
- 1954 Ortaköy-Bestekar Şevki Bey Mahallesi tanzimi (30 ha) Şehircilik planı 250 konut
- 1957 Adapazarı İmar Planı
- 1970-1984 İTÜ Ayazağa Kampus Planlaması (1984)
- 1970 Niksar İmar Planı - 680 ha
- 1970 Tavşanlı İmar Planı - 450 ha
- 1971-1986 Diyarbakır Dicle Üniversitesi Kampus Projeleri ve Planlaması
- 1973 Sosyal Sigortalar 800 yataklı Etlik Hastahanesi Sistem Planlaması - 220 ha
- 1976' dan beri Tuzla Denizcilik Akademisi (Y. Y. Sağlıkova-E. Aru ile)
- 1978 Çerkezköy İmar Planı
- 1979 İskenderun ve Çevresi İmar Planı, İTÜ Döner Sermaye İşletmeleri,1/25.000, 1/5000 Proje Grubu ile
- 1980 Florya Sahil Şeridi Düzenlemesi, İTÜ Döner Sermayesi çerçevesinde, İstanbul, Proje Grubu ile ●

KAYNAKÇA

- Akbulut, M.R. 2011. Dil ve Düşünce, Kuram ve Eylem: Mekansal Planlamada Dil ve Düşünce Etkileşimi. *Planlamanın Dili. Kayseri 2010, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 34. Kolokyumu*?. TMMOB Şehir Plancıları Odası. Ankara. 2011. s. 63-92.
- Akbulut, M.R., Demirtaş, S., Gökçen, T., Tekkökoğlu, T. Ünsal, F. 1992. Planlama Üzerine Bir Oyun Denemesi. 3. *Türkiye Şehircilik Kongresi: Türkiye’de Şehirciliğin Gelişiminde Son 30 Yılın Değerlendirilmesi*. 9 Eylül Üniversitesi, İzmir. s. 91-113.
- Akbulut, M.R., Demirtaş, S., Gökçen, T., Ünsal, F. 1991. Kemal Ahmet Aru ile görüşme kayıtları. (Video kaydı).
- Arkitekt. 1945. Ödemiş Şehir Planı Müsabakası Jüri Raporu Kısaltımı. *Arkitekt*. Cilt: 1945, 1945-3-4 (159-160). s. 50-55
- Arü, Kemal Ahmet. 2001. *Kemal Ahmet Arü, Bir Üniversite Hocasının Yaşamının 80 Yılı*. YEM Yayınları. İstanbul.
- Arü, Kemal Ahmet. 1998. *Türk Kenti*. YEM Yayınları. İstanbul.
- Arü, Kemal Ahmet. 1963. *İstanbul’un Planlanması Nasıl Yapılmalıdır?*. *Arkitekt*, Cilt: 1963, 1963-4 (313). s.147-148
- Arü, Kemal Ahmet. 1956. Levend 4, Mahallesi. *Arkitekt*. Cilt:1956, 1956-3 (285). s.140-153
- Arü, Kemal Ahmet. 1956. Ord.. Prof.. Dr. H. C. Güstav Oelsner. *Arkitekt*. Cilt: 1956, 1956-3 (285). s.154-155
- Arü, Kemal Ahmet. 1952. « *Levend*» Mahallesi 1 inci Kısım İnşaatı. *Arkitekt*, Cilt: 1952, 1952-09-10 (253-254). s.174-181
- Arü, Kemal Ahmet. 1948. *Söke İmar Planı ve Raporu*. *Arkitekt*, Cilt: 1948, 1948-9-12 (197-198). s.203-213
- Arü, Kemal Ahmet. 1948. Burdur Şehri İmar Plâni Kat’i Projesine Ait İzah Notu. *Arkitekt*. Cilt: 1948, 1948-5-6 (197-198). s.116-126
- Arü, Kemal Ahmet; Safa, O., Berk, C. 1946. Ödemiş Kesin İmar Planı ve İzah Notu. *Mimarlık*. 1946, No.5-6, s. 5-10
- Bozdoğan, S.; 2002. *Modernizm ve Ulusun İnşası. Erken Cumhuriyet Türkiye’si’nde Mimari Kültür*. Metis.İstanbul.
- Bromley, R.; 2003 *Urbanism : Imported or Exported. Foreign Plans and Native Aspirations, Towards Global Human Settlements : Constantinios Doxiadis as Entrepreneur, Coalition-Builder and Visionary*. (Nasr J. ve Volait M. (eds.). Chichester, Wiley. s. 316-340.
- Oelsner, G.; 1946. *Yaşayış Şekillerini Kuvvetlendirmek Lüzumludur*. *Arkitekt*. Cilt: 1946, 1946-05-06 (173-174). s. 131-134,136
- Oelsner, G. 1945. Şehircilik. *Arkitekt*. Cilt 1945, 1945-3-4. s. 71-74
- Tanyeli, U. 2001. *Sedad Hakkı Eldem*. Boyut Yayın Grubu. İstanbul.
- Tekeli, İ. 1980. *Türkiye’de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri*?. *Türkiye’de İmar Planlaması*. Der: Tamer Gök. ODTÜ. Ankara. s. 8-112.
- Verdeil, E. 2009. *Michel Ecochard in Lebanon and Syria (1956-1968). The spread of Modernism, the Building of the Independent States and the Rise of Local professionals of planning*. University of Lyon-CNRS-UMR.
- Wagner, M. 1938. Şehir inşası ne demektir?. *Arkitekt*. cilt: 1938, 1938-01 (85). s. 21-25.